

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України» м. Київ, прийняла рішення про присудження Райчевій Світлані Іванівні ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» на підставі прилюдного захисту дисертації «Відокремлене провадження у справах про банкрутство».

17 вересня 2025 року.

Райчева Світлана Іванівна народилась 15 лютого 1984 року.

У 2006 році закінчила Одеську національну юридичну академію та отримала диплом магістра права за спеціальністю «Правознавство». Травень 2004 – жовтень 2004 – секретар приватного нотаріуса. Листопад 2005 – червень 2008 – секретар судді Господарського суду Одеської області. Червень 2008 – лютий 2012 – помічник судді Господарського суду Одеської області. Лютий 2012 – по теперішній час – суддя Господарського суду Одеської області.

Жовтень 2019 – теперішній час – здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

Дисертацію виконано в Державній установі «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України». Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України», протокол № 11 від 23.12.2019 року (перезатверджено на засіданні Вченої ради Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України», протокол № 9 від 14.05.2025 року).

Науковий керівник – заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України» доктор юридичних наук, старший дослідник **Гудіма Тетяна Степанівна**.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 12 наукових публікацій, зокрема, 7 статей, опубліковані у вітчизняних наукових виданнях, що включені до переліку фахових видань категорії «Б», та 5 публікацій – в матеріалах науково-практичних конференцій.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Антошук (Райчева) С. І. Щодо поняття та правової природи відокремленого провадження у процедурі банкрутства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021. № 54. С. 34 – 38. <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.54.2.8>

2. Квасніцька О. О., Райчева С. І. Генезис відокремленого провадження у справах про банкрутство. *Право України*. 2023. № 11. С. 102 – 115. <https://doi.org/10.33498/louu-2023-11-102> (особистий внесок: Райчева С. - участь у розробці концепції дослідження; частковий аналіз літературних джерел; дослідження генезиса відокремленого провадження у справах про банкрутство та формування висновків; Квасніцька О. – участь у розробці концепції дослідження, методологія, частковий аналіз літературних джерел; рецензування та редагування).

3. Райчева С. І. До питання визнання фraudаторним трудового договору боржника в межах провадження у справі про банкрутство. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 2. С. 180 – 183. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/41>

4. Гудіма Т.С., Райчева С. І. Принципи відокремленого провадження у процедурі банкрутства. *Економіка та право*. 2025. № 2. С. 62 – 74. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2025.02.062> (особистий внесок: Райчева С. - участь у розробці концепції дослідження; частковий аналіз літературних джерел; дослідження принципів відокремленого провадження у процедурі банкрутства; Гудіма Т.С. – участь у розробці концепції дослідження, методологія, частковий аналіз літературних джерел; рецензування та редагування).

5. Райчева С. І. Цифровізація як вектор трансформації відокремленого провадження у справах про банкрутство. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2025. № 4. <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2025-4-10942>

6. Райчева С. І. Майнові спори щодо недійсності правочинів боржника у відокремленому провадженні у справах про банкрутство. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. № 3. С. 454 – 463. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.1.69>

7. Райчева С. І. Субсидіарна відповідальність у справі про банкрутство: правова природа та значення для відокремленого провадження. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2025. № 5. <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2025-5-11059>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Антошук (Райчева) С. І. Відокремлені провадження у справі про банкрутство як елемент підвищення ефективності інституту неспроможності

(банкрутства). *Міжнародна конференція «Актуальні проблеми судового права» Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (Харків, 21 квітня 2021 р.)*. С. 197 – 200. URL : https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1849/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84_%D0%90%D0%BA%D1%82_%D0%BF%D1%80%D0%B1%D0%B%D1%81%D1%83%D0%B4_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0%20%28pdf.io%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y

2. Райчева С.І. Класифікація спорів у відокремленому провадженні у справі про банкрутство. Abstracts of XVI International Scientific and Practical Conference. Краків, Польща. С.75 – 78. URL: <https://eu-conf.com/events/scientific-trends-history-development>

3. Raicheva S. Principles of separate proceedings in bankruptcy. *Організаційно-правові засади забезпечення сталого розвитку в Україні: Всеукраїнська науково-практична конференція (м. Кривий Ріг, 15 квітня 2025 р.): зб. матеріалів. Кривий Ріг: Державний університет економіки і технологій, 2025.* С. 303 – 305. URL: https://www.duet.edu.ua/uploads/Pidrozdil/nauka/ZBIRNYK_TEZ_KONFERENT_SII_PRAVO_15_04_2025.pdf

4. Райчева С.І. Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час: у 2 т.: *матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С.В. Ківалова.* Одеса: Фенікс, 2025. Т.2. С.271 – 273.

5. Райчева С.І. Податкові спори у відокремленому провадженні у справах про банкрутство. *V Міжнародна наукова конференція «Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики».* Кропивницький, Україна. С. 161 – 166. URL: <https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/issue/view/06.06.2025/49>

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради:

Джабраїлов Руслан Аятшахович – доктор юридичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи, завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України».

Дерев'янко Богдан Володимирович – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України». Оцінка позитивна із деякими дискусійними моментами:

1. Підтримуючи в цілому аргументацію авторки стосовно того, що правова конструкція відокремленого провадження у справах про банкрутство

є функціонально співвідносною з іноземними моделями процесуальної консолідації спорів, зокрема з adversary proceeding у праві США, слід висловити сумнів стосовно першості авторки у концептуалізації відокремленого провадження як прояву глобальної уніфікації процедур банкрутства у напрямку інтеграції майнових спорів до меж основного провадження без втрати процесуальної спеціалізації (с. 25 дисертації);

2. Так само, як і в першому випадку, слід висловити сумнів стосовно того, що до авторки раніше не було запропоновано багаторівневої класифікації майнових спорів у межах справи про банкрутство. Аналогічний сумнів виникає і стосовно першості у наданні функціональної класифікації учасників відокремленого провадження за метою їх соціальної поведінки – на суб'єктів, що діють на захист інтересів боржника, та суб'єктів, які висувають вимоги до нього (с. 26 дисертації).

3. Останнім часом багато дослідників відрізняють назву роботи із визначенням її предмета. Класично вони мають співпадати. Зараз же формулювання предмета виглядає дещо вужчим за назву;

4. Можна погодитися із обґрунтуванням дуальної юрисдикційної природи майнових спорів у межах справи про банкрутство, що формують особливу категорію процесуальних правовідносин, які не зводяться до класичних позовних вимог, а функціонують як інструмент досягнення цілей справи (захисту майнових прав боржника, формування конкурсної маси) (с. 25 дисертації). Видається, що робота б значно виграла, аби ці положення набули продовження у практичну площину – через пропозиції змін і доповнень до певних норм КУзПБ, а також через формування рекомендацій різним учасникам процедур банкрутства.

Петруненко Ярослав Вікторович – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України». Оцінка позитивна із деякими дискусійними положеннями та зауваженнями:

1. У роботі дисертантка представила оригінальне концептуальне бачення відокремленого провадження як певної особливої самостійної процесуальної форми в межах справи про банкрутство, котра характеризується *«ознаками відносної автономності»*, як-то наявністю власного предмета доказування, окремого процесуального режиму, специфічного суб'єктного складу тощо. У цілому позитивно сприймаючи запропонований авторський підхід, необхідно сказати, що, з одного боку, зазначене трактування має вагомий потенціал для доктринального переосмислення структури банкрутного процесу, оскільки намагається відмежувати відокремлене провадження від класичних позовних форм. Водночас, запропонована авторська концепція, на думку рецензента, певною мірою розмивається (або втрачає свою чіткість) у моменті поєднання *«внутрішньої самостійності»* цього провадження з його підпорядкованістю цілям основного банкрутного процесу, оскільки не вбачається однозначним

розуміння того, чи є відокремлене провадження інституційно відособленою процедурою чи становить функціональну частину єдиного судового процесу. Подібне подвійне тлумачення, на думку рецензента, може створити загрозу доктринальної невизначеності й певної правозастосовної плутанини, зокрема з приводу того, як узгоджується *автономність* із принципом процесуальної єдності справи про банкрутство, чи допускається оскарження результатів відокремленого провадження окремо від судового рішення в основній справі, як визначається обсяг повноважень суду в межах кожної з цих підсистем. З огляду на зазначене, представляється можливим запропонувати дисертантці (звісно, не на етапі захисту дисертації, а у її подальших наукових розвідках) більш упевнено визначити місце відокремленого провадження у структурі господарського судочинства, чітко встановивши критерії його самостійності або підпорядкованості. На думку рецензента, це дозволить уникнути ризику суперечливого тлумачення авторської пропозиції та забезпечить правову визначеність для подальшого нормативного регулювання.

2. Дисертантка цілком слушно звертається до компаративної методології (такий підхід повністю імponує рецензенту), намагаючись продемонструвати подібність українського інституту відокремленого провадження до *adversary proceeding* у праві США. Подібний підхід беззаперечно заслуговує схвальної оцінки, бо дозволяє розглядати інститути українського банкрутного процесу в більш ширшому міжнародному контексті. Однак, проведене порівняння, на думку рецензента, уявляється несправедливо фрагментарним і загальним за своїм характером. В якості пропозиції авторці, можливо варто було би більш розширено співставити нормативні ознаки, процесуальні функції, наслідки і процедури *adversary proceeding* відповідно до Правил федеральної процедури банкрутства (*Federal Rules of Bankruptcy Procedure*), зокрема *Rule 7001*, на які авторка абсолютно вірно, але досить побіжно посилається в інших розділах. Так, недостатність системного компаративного аналізу може деякою мірою звужувати переконливість висновків щодо подібності правових конструкцій. Заслужують уваги й такі важливі аспекти досліджуваної проблематики, як чи відповідає українське відокремлене провадження принципу змагальності в *adversary proceeding*, які суб'єкти ініціюють провадження в США порівняно з українською моделлю, як в обох правових системах реалізуються механізми забезпечення прав кредиторів. Також має значення й важлива тема правових наслідків, тобто чи мають акти в межах *adversary proceeding* силу окремого рішення або вони інтегруються до основної справи аналогічно з українським підходом. Однак, усе вищенаведене є лише власними роздумами рецензента, які жодним чином не впливають на цілком позитивне сприйняття проведеної дисертанткою глибокої наукової роботи і, за бажанням дисертантки, можуть бути використані у її подальших наукових пошуках. У вказаному контексті, можливо запропонувати дисертантці у майбутньому поглибити порівняльний аналіз, доповнивши його конкретними нормами уже згадуваних вище Правил федеральної процедури банкрутства (*Federal Rules of Bankruptcy Procedure*), прикладами судової практики США та Великої Британії, й водночас більш чітко артикулювати висновки з приводу можливостей імплементації певних

моделей в український контекст. Вказане значною мірою посилює наукову переконливість проведеного дослідження та його прикладне значення для вдосконалення правового регулювання в Україні.

Подцерковний Олег Петрович – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, завідувач кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія». Оцінка позитивна із деякими дискусійними положеннями та зауваженнями:

1. Не дивлячись на те, що у роботі досить вдало визначена природа відокремленого провадження, «як особливої процесуальної форми» (с. 223), як видається, запропонована авторкою характеристика відокремленого провадження як «форми захисту суб'єктивного права» видається занадто вузькою і не відображає усієї багатогранності цього інституту. Його роль у процедурі банкрутства – і це чітко прослідковується в інших висновках роботи – полягає не лише у вирішенні спорів про права окремих осіб, а й у забезпеченні функціонування всієї процедури неплатоспроможності.

Зокрема, по-перше, відокремлене провадження виконує організаційно-координаційну функцію, оскільки забезпечує концентрацію спорів, що виникають у межах банкрутства, в одному процесуальному «полі», унеможливаючи їх розпорошення між різними юрисдикціями. Це дозволяє сформувати цілісну картину майнового стану боржника й забезпечити узгоджене задоволення вимог кредиторів.

По-друге, відокремлене провадження має також розподільчо-економічне значення: воно слугує механізмом формування конкурсної маси та визначення черговості задоволення вимог. Тут акцент робиться не на захисті конкретного суб'єктивного права, а на збалансуванні прав та інтересів усіх учасників процедури.

По-третє, воно виконує і процесуально-запобіжну функцію, оскільки завдяки концентрації спорів у межах однієї справи зменшується ризик суперечливих судових рішень, що могли б підірвати стабільність правового регулювання та ускладнити досягнення мети процедури банкрутства.

Тому більш точно можна було б говорити про те, що відокремлене провадження у справах про банкрутство – це комплексна процесуальна форма, що поєднує у собі як захисну функцію (розгляд вимог боржника або до боржника, пов'язаних із його майновими правами та обов'язками), так і організаційно-координаційне призначення, яке полягає у концентрації всіх релевантних спорів у межах однієї процедури неплатоспроможності. Воно спрямоване не лише на захист індивідуальних прав та інтересів учасників провадження про банкрутство, а й на забезпечення балансу інтересів кредиторів, формування конкурсної маси та узгодження результатів окремих спорів із цілями основної справи про банкрутство.

2. Другим зауваженням до роботи можна вважати, як видається, надмірне захоплення авторкою процесами цифровізації, що враховує лише позитивну сторону відповідного явища.

Загалом теза про те, що цифрова трансформація змінює зміст базових

принципів процесу (змагальності, прозорості, автономності) (с. 23, 201, 227 тощо), видається надмірно категоричною. Швидше йдеться не про зміну сутності принципів, а про вдосконалення, оптимізацію та прискорення механізмів їх реалізації за допомогою нових технологій. З методологічного погляду принципи належать до фундаментального рівня правового регулювання і відображають сталі ідеї справедливого судочинства, тоді як цифровізація стосується лише технологічного рівня їх практичного забезпечення. У цьому сенсі коректніше говорити не про «трансформацію принципів», а про «цифрові форми їх реалізації».

Водночас при оцінці цифровізації не слід обмежуватися виключно позитивними її аспектами (оперативність, відкритість, зручність). Вона породжує і низку ризиків та негативних ефектів, які потребують правового врегулювання. Зокрема: ризики кібербезпеки та захисту даних – електронні системи можуть бути вразливими до втручань, що ставить під сумнів надійність електронних доказів і захист комерційної таємниці; цифрова нерівність – не всі учасники процесу мають однаковий доступ до технологій чи достатню цифрову грамотність, що може де-факто обмежувати принцип рівності сторін; надмірна технократизація – покладання на автоматизовані системи без належного контролю може знизити якість індивідуального правосуддя та ускладнити реалізацію права на справедливий суд; ризик технологічних збоїв – навіть тимчасова недоступність електронних платформ або відмова систем може унеможливити своєчасне подання документів, проведення засідання чи реалізацію інших процесуальних прав, що може особливо проявлятися в умовах зовнішньої збройної агресії; ризики процесуальних зловживань – використання електронних інструментів для маніпуляцій (наприклад, подання великої кількості формальних заяв чи скарг через автоматизовані кабінети, або неналежне сканування документів) може створити додаткове навантаження на систему та спотворити розсуд судді.

Таким чином, цифровізація не стільки «перетворює» принципи господарського процесу, скільки створює нове середовище їх функціонування з поєднанням можливостей і ризиків, потребує правових, технічних та економічних запобіжників та адаптації.

3. У проведеному порівняльному аналізі – одному з найбільш складних підрозділів роботи – авторка переважно акцентує увагу на позитивних характеристиках зарубіжних моделей, тоді як їхні слабкі сторони та проблемні аспекти залишаються майже поза увагою. Такий, наприклад, американський інститут *adversary proceedings*, попри свою розвиненість і чітке процесуальне регламентування, часто піддається критиці за тривалість і високу вартість процедур (див, наприклад: Baird, D. G., & Morrison, E. R. (pik публікації). *Adversary proceedings in bankruptcy: A sideshow*. University of Chicago Law School. https://scholarship.law.columbia.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4792&context=faculty_scholarship). У складних корпоративних банкрутствах кількість таких проваджень може сягати сотень, що призводить до значних судових витрат і затягування процесу, що суперечить основній меті процедур

неплатоспроможності – оперативному врегулюванню майнових відносин.

Британська модель *administration/liquidation*, яка подається як приклад ефективного позасудового врегулювання, водночас значною мірою залежить від добросовісності та професійної компетентності інсолвентного адміністратора чи ліквідатора. Наявність конфлікту інтересів, недобросовісна поведінка або недостатній контроль з боку кредиторів можуть суттєво підірвати ефективність процедури. У науковій літературі неодноразово підкреслюється, що такі ризики є системними і потребують спеціальних запобіжних механізмів.

Європейський підхід, закріплений у Регламенті (ЄС) 2015/848, теж має певні обмеження. Хоча він забезпечує високий рівень координації транскордонних процедур, на практиці виникають конфлікти між головними та вторинними провадженнями, що іноді призводить до *forum shopping* – вибору кредиторами чи боржниками вигіднішої юрисдикції (див, наприклад: Fehér, L. (2022). *Forum shopping in cross-border insolvency cases*. Central European University. https://www.etd.ceu.edu/2022/feher_lili.pdf). Такі ситуації ставлять під сумнів справедливість і передбачуваність регулювання.

4. В роботі зустрічаються окремі неточності та недоопрацьовані місця. Зокрема в контексті третього зауваження можна звернути увагу, що авторка більше уваги приділила країнам англо-американського, а не континентального права, що може мати негативний науковий підтекст з урахуванням того, що Україна все ж належить до країн романо-германського права. Пропозиція дисертантки передбачити в КУЗПБ імперативну норму про те, що відкриття справи про банкрутство унеможливорює або зупиняє розгляд спорів щодо майнових вимог до боржника не лише у державних судах, але й арбітражах може входити у явну суперечність із наявним арбітражним застереженням, коли заборона на звернення в арбітраж в міжнародних комерційних спорах може позбавити сторону юрисдикційного захисту загалом.

Не виглядають вдалим поняття «господарсько-юрисдикційні» та «суміжно-юрисдикційні» спори (див, наприклад, на с. 100–101) хоча за змістом відповідних понять питань не виникає, сама їх зовнішня конструкція може вводити в оману читача з урахуванням, наприклад заборони спорів між судами щодо юрисдикції.

Поєдинок Валерія Вікторівна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна із деякими дискусійними положеннями та зауваженнями:

1. Неодноразово у дисертації йдеться про «продебіторську» або «прокредиторську» спрямованість законодавства про банкрутство, що спонукає до дискусії щодо змісту цих характеристик. Так, на с. 35 дисертантка вказує, що «унормування відносин неплатоспроможності (банкрутства) змінювало свій вектор у процесі еволюції законодавства про

банкрутство від продебіторської до прокредиторської системи». Втім видається, що мало місце якраз зворотнє рух від прокредиторської до продебіторської спрямованості. Згідно з усталеними уявленнями, продебіторська спрямованість має місце тоді, коли закон пріоритезує збереження боржника як суб'єкта господарювання та надає йому значний обсяг захисту від кредиторів (класичний приклад – Розділ 11 Кодексу про банкрутство США); тимчасом, прокредиторське законодавство орієнтоване на максимальне і якнайшвидше задоволення вимог кредиторів. З такого погляду перший Закон України «Про банкрутство» 1992 р. був виключно прокредиторським, оскільки робив акцент на ліквідації банкрута та продажі його активів; норми про санацію носили декларативний характер. Закон «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» 1999 р. урегулював процедури санації та мирової угоди, тобто, принаймні формально з'явилися продебіторські новації, які було посилено у новій редакції Закону 2011 р., і які набули подальшого розвитку в чинному Кодексі з процедур банкрутства.

У зв'язку зі сказаним хотілося б почути, що саме авторка розуміє під «продєбіторською» та «прокредиторською» спрямованістю законодавства про банкрутство, і яку роль у забезпеченні відповідної спрямованості відіграє відокремлене провадження.

2. Дисертантка неодноразово згадує про неврегульованість розгляду вимог самого боржника до інших осіб (с. 38, 41, 72). Напевно, це обумовлювало потребу приділити окрему увагу відокремленим провадженням за позовами самого боржника у роботі, однак за текстом предметної характеристики таких проваджень, їх прикладів немає. І загалом, видається, що власне дисертація має «прокредиторську спрямованість» - численні висловлювання авторки свідчать про те, що у фокусі її уваги є швидше задоволення вимог кредиторів, а не відновлення бізнесу боржника. Зокрема, на с. 44-45 сказано про формування такого вектора розвитку для процедури банкрутства, як «домінант інтересів неплатоспроможного боржника (розуміємо – інтересів його кредиторів) (виділено мною – В.П.) над платоспроможними учасниками економіки». Принцип реальності результату визначено як такий, згідно з яким «усі дії у процедурі повинні спрямовуватися на збереження і збільшення конкурсної маси, аби кредитори отримали якомога більше задоволення» (с. 63) та ін. Звісно, у роботі згадується концепція нового старту боржника, але швидше у порівняльно-правовому аспекті, передусім, в контексті Розділу 11 Кодексу про банкрутство США (с. 61, 63-64, 69 та ін.). Вважаю, що ролі відокремленого провадження для захисту саме боржника як суб'єкта варто було б приділити більше уваги.

3. Деякі пропозиції дисертантки є дискусійними. Так, вказано, що слід «не пропонувати стороні боржника надати обов'язкові заяви у справі відзив, заперечення на відзив, відповідь на заперечення на відзив, а зобов'язувати сторону вчиняти вказані процесуальні дії та активно вживати заходи відповідальності за невиконання даних процесуальних обов'язків» (с. 73-74).

З очевидністю, така пропозиція вступає у конфлікт з принципом диспозитивності. Можна погодитися з авторкою у тому, що цей принцип не є абсолютним, однак пропозиція все одно видається надто категоричною. Крім того, її реалізація може призвести до формалізму: боржник подасть «порожній» відзив лише для уникнення санкцій, що не підвищить реальної ефективності. Для порівняння: в американській процедурі *adversary proceedings*, про яку доволі багато йдеться в роботі, невідповідь на позов може тягнути *default judgment* (рішення за замовчуванням)¹. Це теж форма «обов'язковості», але вона реалізується не через загрозу санкцій, а через ризик програти справу без заперечень.

Інша пропозиція стосується можливості «у виключних випадках передачі типових відокремлених проваджень, пов'язаних з поточною діяльністю боржника, на розгляд іншого складу суду, тобто поза межами справи про банкрутство» (с. 74). Не заперечуючи її слушності, вважаю, що вона потребує детальнішої розробки (що таке «типові відокремлені провадження», якими є «виключні випадки» та ін.).

4. Становить значний інтерес дослідження у дисертації питання субсидіарної відповідальності у процедурі банкрутства (підрозділ 3.2). Загалом погоджуюся з усім сказаним; разом з тим, хотілося б дізнатися думку авторки з приводу того, чи може цей інститут в принципі бути ефективним інструментом захисту прав кредиторів. Відповідальність керівників має специфіку порівняно з класичною деліктною відповідальністю в цивільному праві, де відносно просто встановити вину. Тимчасом, керівники можуть посилалися на правило ділового рішення (*business judgement rule*) як правовий принцип, який захищає рішення директорів компанії від оцінки судом. Верховному Суду Делаверу належить класичне визначення цього правила як «презумпції того, що при прийнятті ділового рішення директори корпорації діяли поінформовано, добросовісно та в чесному переконанні, що прийняте рішення було в найкращих інтересах компанії» (справа *Aronson v. Lewis*); посилання на це правило знаходимо і в рішеннях українських судів. Якщо йдеться не про формальних, а про де-факто керівників, то ситуація ще більше ускладнюється, оскільки інститут тіньового директора все ж таки притаманний насамперед англо-американському праву. Тож чи варто загалом витрачати ресурси на ініціювання проваджень проти керівників, якщо так – то у яких випадках?

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 членів ради;

«Проти» - немає;

Тих, хто утримались, немає

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені

¹ FRBP Rule 7055, яке відсилає до FRCP Rule 55 щодо можливості винесення default judgment.

В.К. Мамутова Національної академії наук України» присуджує Райчевій Світлані Іванівні ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Додаток: відеозапис трансляції захисту дисертації з накладенням електронної печатки закладу, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронної печатки.

Голова
разової спеціалізованої вченої ради
доктор юридичних наук, професор

Руслан ДЖАБРАІЛОВ